

Trošarina na duhan i duhanske proizvode

Stapić, Silvio

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:785352>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA FINANCIJSKO PRAVO I FINANCIJSKU ZNANOST

Silvio Stapić
TROŠARINA NA DUHAN I DUHANSKE PROIZVODE

Završni rad
Mentor: dr. sc. Irena Klemenčić

Zagreb, svibanj 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST DUHANA.....	2
2.1. Povijest duhana u Republici Hrvatskoj	2
3. POJAM TROŠARINA	3
3.1. Povijest i razvoj trošarina	4
3.2. Obilježja trošarina	4
4. TROŠARINE U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	5
4.1. Vrste trošarina u Republici Hrvatskoj i predmet oporezivanja	5
4.2. Harmonizacija	6
4.3. Obveznici plaćanja	8
4.3.1. Vrste obveznika.....	8
4.4. Kretanje trošarinskih proizvoda	9
4.4.1. Sustav odgode plaćanja na teritoriju Republike Hrvatske.....	10
4.4.2. Sustav odgode plaćanja između Republike Hrvatske i država članica.....	10
5. STRUKTURA TROŠARINA NA CIGARETE.....	11
6. DUHANSKE PRERAĐEVINE I DUHANSKI PROIZVODI.....	12
6.1. Duhanske prerađevine	14
6.1.1. Cigarete	14
6.1.2. Cigare i cigarilosi	15
6.1.3. Duhan	16
6.2. Duhanski proizvodi	16
6.2.1. Grijani duhanski proizvodi	18
6.2.2. Tekućina namijenjena konzumiranju u električnoj cigareti	19
6.3. Duhanske markice	19
6.4. Oslobođenje od plaćanja trošarine.....	20
6.5. Povrat plaćene trošarine	20
7. DUHANSKE TVORNICE.....	20
8. ZAKLJUČAK	21
9. POPIS LITERATURE	23

1. UVOD

Tema ovog rada su trošarine na duhan i duhanske proizvode, tj. prikaz oporezivanja duhana i duhanskih proizvoda te učinci navedenog. Radom će biti ukratko definiran pojam trošarina te njihov razvoj, kao i obilježja duhana kao trošarinskog proizvoda, a naglasak rada bit će usredotočen na trošarinu na duhanske prerađevine i duhanske proizvode u Republici Hrvatskoj. Uporaba duhana je na „vrhuncu“ zastupljenosti u društvu, iako država raznim instrumentima pokušava smanjiti njegovu uporabu. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije¹ (World Health Organization), duhan upotrebljava oko 1,3 milijarde ljudi diljem svijeta. Oporezivanje duhanskih prerađevina i duhanskih proizvoda je iznimno osjetljivo s obzirom na učinke i posljedice do kojih preblago ili preostro oporezivanje može dovesti. Radom će također biti prikazana uloga trošarina, važnost oporezivanja, ali također i krijumčarenje duhana. Uz to, opisano je zakonodavno uređenje na nacionalnoj i supranacionalnoj razini kao i harmonizacija na razini Europske unije te opravdanje oporezivanja trošarinama.

¹ https://www.who.int/health-topics/tobacco#tab=tab_2

2. POVIJEST DUHANA

Smatra se da naziv, koji je danas u upotrebi, duhan (engl.tobacco) potječe od španjolske riječi *tabaco* što bi značilo “smotuljak listova duhana”.² Također, možda čak i zastupljeniji kolokvijalni naziv “cigareta” (franc. cigarette) koji je u početku bio pod nazivom *papelete*, vuče korijene od španjolske naziva *cigarro*. Duhan se počeo uzgajati na američkom kontinentu otprilike 6000 godina pr. Krista, ali njegova upotreba u smislu unošenja dima u tijelo nastupa dosta kasnije, oko 2000 godina pr. Krista. Naravno, postojale su razne vrste upotrebe duhana kao što su: već navedeno pušenje, tzv. ušmrkavanje kroz nosnice, žvakanje, napitak od listova duhana i dr. Pretkraj 15. stoljeća i početkom 16. stoljeća upotreba duhana je bila već široko zastupljena te se duhan počinje saditi diljem svijeta. Međutim, tijekom 17. stoljeća, države su počele uvoditi razne restrikcije po pitanju duhana (njegove upotrebe i sadnje), iako su mu se tada pripisivali razni pozitivni učinci na zdravlje i bolesti.

Uvođenje raznih restrikcija podrazumijevalo je i novčane kazne, koje će kasnije zamijeniti takse, porezi i carine.

2.1. Povijest duhana u Republici Hrvatskoj

Prvo spominjanje duhana u Republici Hrvatskoj seže u 17. stoljeće u Dubrovačkoj Republici, vrijeme kada se smatra da je počeo uzgoj u Republici Hrvatskoj. Istovremeno je počeo uzgoj na području Dalmacije, ali u manjim količinama. Uzgoj na sjeveru Hrvatske započinje krajem 17. stoljeća i to pretežito na području Baranje i Podravine, koji se čak izvozio u nekolicinu europskih država. Tek u 18. stoljeću počinju se otvarati veće tvornice duhana u gradovima Varaždinu, Zagrebu i Rijeci. Krajem 18. stoljeća država počinje preuzimati kontrolu nad tvornicama te tako one postaju državne.³

² <https://www.etymonline.com/word/tobacco>

³ Butorac, Jasminka, Duhan, Zagreb, 2009. str. 6

3. POJAM TROŠARINA

Trošarine su neizravni porezi kojima se oporezuje promet, odnosno potrošnja pojedinačnih proizvoda.⁴ Trošarine su porezi koji se plaćaju na određene robe koje su obično luksuzne ili predstavljaju rizik za društvo ili okoliš. Dakle, trošarine su porezni oblik kojim se porezno tereti samo određeni proizvod, drugim riječima, oporezuje se promet određenog proizvoda.⁵ Pojmovi trošarine, posebni porezi i akcize su istoznačnice.

Uvođenje trošarina ima različite svrhe, uključujući fiskalne i nefiskalne ciljeve.⁶ Fiskalni ciljevi trošarina početkom njihovog uvođenja su u najvećoj mjeri bili financiranje troškova obrane, financiranje ratova, državne administracije i dr.⁷ Fiskalni ciljevi su relativno lako ostvarivi, uzevši u obzir stabilnost i izdašnost trošarina kao javnog prihoda te široko područje primjene, odnosno oporezivanja. Nefiskalni ciljevi odnose na reguliranje potrošnje luksuznih dobara i dobara koja štete okolišu i zdravlju pojedinaca, ali se također trošarinama pokušavaju postići određeni demografski ciljevi. Ovim se nastoji smanjiti ovisnost o takvim dobrima te time doprinijeti ekološkoj i zdravstvenoj zaštiti potrošača upravo putem trošarina. Osim što se trošarinama regulira izbjegavanje društveno nepoželjno ponašanje poreznih obveznika (nefiskalni cilj), trošarine mogu u velikoj mjeri utjecati na siromašniji sloj stanovništva, činjenicom da trošarine jednako terete sve porezne obveznike, neovisno o njihovoj ekonomskoj snazi. Drugim riječima, porezni obveznici s manjom ekonomskom snagom platit će istu visinu trošarine kao i porezni obveznici s većom ekonomskom snagom što bi predstavljalo negativno obilježje poreza na promet, drugim riječima, regresivno djelovanje poreza na promet. Takva vrsta oporezivanja načelno je pravno neopravdana, obzirom da je jedno od osnovnih načela poreznog prava oporezivanje prema gospodarskog snazi, ali činjenica da je takvo oporezivanje (u slučaju trošarina) od opće koristi i općeg dobra vodi k tome da je ipak opravdano. Pravna osnova oporezivanja i uređivanja trošarinskog sustava u Republici Hrvatskoj je Zakon o trošarinama,

⁴ <https://carina.gov.hr>

⁵ Mijatović, Nikola, *Oporezivanje prometa*, Zagreb, 2015. str. 143

⁶ Bandalović, Katarina, *Trošarine – poseban sustav oporezivanja*, Zagreb, 2020. str. 19

⁷ Yeomans, Henry, *Taxation, state formation, and governmentality: The Historical Development of Alcohol Excise Duties in England and Wales*, Social Science History, 2018. str. 274

također je bitno spomenuti i Pravilnik o trošarinama, ali i uredbe kojima se određuju visine trošarina.

3.1. Povijest i razvoj trošarina

Trošarine se često smatraju jednim od najstarijih poreznih oblika. Riječ akciza (eng. *excise tax*) proizlazi iz 16. stoljeća kada su u Nizozemskoj oporezivali određene proizvode poput voska, krzna, soli, tekstila, piva, šećera, duhana i alkoholnih pića porezom poznatim kao „*excijzen*“. Slijedeći Nizozemsku i pokušaj Francuske, Engleska i Wales su u 17. stoljeću počele ubirati trošarine. Prvenstveno su se odnosile na pivo i vino, ali pretkraj 17. stoljeća već je bila ustaljena praksa vlada da trošarinama dižu cijene raznih alkoholnih pića.

Zbog čestih sukoba, odnosno ratova s drugim državama, Engleska je „opravdavala“ ubiranje trošarina kao jedan od izvora financiranja vojske (ratova) u najvećoj mjeri zbog lakoće ubiranja.⁸ Zasigurno jedan od značajnijih povijesnih događaja s kojim su povezane trošarine bila bi tzv. bostonska čajanka koja je prethodila revoluciji i naposljetku stvaranju Sjedinjenih Američkih Država.

3.2. Obilježja trošarina

Neka od osnovnih obilježja trošarina su: obveza plaćanja na točno određene predmete, prevaljivost, fiskalna izdašnost, ugodnost plaćanja (pokriveni porezi), stabilnost trošarinskih prihoda i dr.⁹ Navedena obilježja zasigurno opravdavaju „mjesto“ trošarina u državnom proračunu te količinu prihoda koju osiguravaju određenoj državi, u ovom slučaju Republici Hrvatskoj.

⁸ Yeomans, Henry, Taxation, state formation, and governmentality: The Historical Development of Alcohol Excise Duties in England and Wales, Social Science History, 2018. str. 274

⁹ Mijatović, Nikola, Oporezivanje prometa, Zagreb, 2015.

4. TROŠARINE U REPUBLICI HRVATSKOJ

U Republici Hrvatskoj 1993. uvedeno je 9 trošarina (kava, duhanske prerađevine, naftni derivati, alkohol i alkoholna pića, bezalkoholna pića, osobni automobili, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplovi, luksuzni proizvodi, premije osiguranja od automobilske odgovornosti) što je znatno manje u usporedbi s drugim državama članicama Europske unije.¹⁰ Ipak, trošarine čine izdašan dio državnog proračuna u Republici Hrvatskoj, odmah nakon poreza na dodanu vrijednost i služe financiraju različitih javnih potreba.¹¹ Iako su istoznačnice, postoji blaga razlika u uporabi pojmova „trošarine“ i „posebni porezi“. Naime, u Republici Hrvatskoj posebni porezi su porezi koji nisu harmonizirani, za razliku od trošarina koje su u potpunosti harmonizirane i u skladu s zakonodavstvom Europske unije. Bitno za spomenuti i razlikovati je pojam posebni porezi koji se odnose na manji broj proizvoda (posebni porezi na motorna vozila, posebni porezi na kavu i bezalkoholna pića, porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja) i pojam opći porezi na promet koji zahvaćaju sve proizvode na tržištu. Trošarinsko oporezivanje u Hrvatskoj se određuje Zakonom o trošarinama koji je često podložan promjenama i izmjenama, najčešće putem uredbi.

4.1. Vrste trošarina u Republici Hrvatskoj i predmet oporezivanja

Razni predmeti podliježu oporezivanju trošarinama. Sukladno Zakonu o trošarinama¹², predmet oporezivanja su: trošarinski proizvodi, duhanski proizvodi i proizvodi na koje se primjenjuju posebne mjere nadzora. Drugim riječima, to su: alkoholna pića, duhanski proizvodi, kava te energenti. Takvi proizvodi smatraju se trošarinskim proizvodima samo ako su proizvedeni u RH, uneseni iz druge države članice Europske unije u RH ili uvezeni u EU.

Sve te proizvode stanovništvo koristi skoro svakodnevno, samim tim i snose teret trošarinskog oporezivanja, a da toga vjerojatno nisu niti svjesni te iz tog razloga trošarine se smatraju „nevidljivim porezom“. „Nevidljivost poreza“ u ovom slučaju pridonosi ugodnosti plaćanja i

¹⁰ Kuliš, Danijela, *Plaćamo li europske trošarine*, Zagreb, 2005. str.11

¹¹ Bajo, Anto; Jurinec, Dijana, *Hrvatsko tržište duhana i trošarine na duhanske proizvode*, Zagreb, 2016. str.138

¹² Zakon o trošarinama 'Narodne Novine' br. 106/18, 121/19, 144/21

jeftinoći ubiranja poreza u poređenju s drugim oblicima poreza, kao što su npr. porez na dohodak ili porez na dobit, a također imaju i niske administrativne troškove.¹³

4.2. Harmonizacija

Porezna harmonizacija predstavlja usklađenje poreznih sustava država članica Europske unije i to u najvećoj mjeri radi izbjegavanja negativnih utjecaja nacionalnih propisa na funkcioniranje zajedničkog tržišta na razini Europske unije. Trošarinski sustav Republike Hrvatske je u potpunosti usklađen s trošarinskim sustavom na razini Europske unije. Harmonizacija je započela Direktivom 92/12/EEZ čiji je sadržaj prenesen u Zakonu o trošarinama te se uređuje posjedovanje, kretanje, nadgledanje te oporezivanje sljedećih proizvoda:

1. alkoholnih pića
2. duhanskih proizvoda
3. naftnih derivata

Procjenjuje se da proizvodnja duhana i duhanskih prerađevina u Europskoj uniji čini čak 4,1% svjetske proizvodnje¹⁴ što podupire činjenicu da je harmonizacija propisa u području trošarina na razini Europske unije od iznimne važnosti. Danas, temeljni europski propis kojim je uređena harmonizacija i pravni temelj je Direktiva Vijeća 2008/118/EU. Navedena direktiva sadrži opće uvjete i pravila oporezivanja trošarinskih proizvoda, skladištenje, proizvodnju, nadzor i dr. Osnovni cilj direktive je osigurati funkcionalni zajednički trošarinski sustav. Osim navedene direktive, tzv. opće ili horizontalne direktive, za svaku grupu trošarinskih proizvoda donesen je niz posebnih direktiva koje definiraju predmete oporezivanja, osnovice, oslobođenja i dr. Također se i uvodi elektronički sustav kontrole kretanja trošarinskih proizvoda koji uveliko olakšava nadzor kretanja trošarinskih proizvoda.

¹³ Mijatović, Nikola, Oporezivanje prometa, Zagreb, 2015.

¹⁴ Bajo, Anto; Primorac, Marko, Struktura trošarina na cigarete u Hrvatskoj, Newsletter br.78, Institut za javne financije, Zagreb, 2013, str. 1

Tabela 1: Tablica prihoda od trošarina država članica Europske unije, istraživanje 2019.

Država članica	Prihod od trošarina 2016. (iznos izražen u milijunima eura)
Austrija (AT)	1,835
Belgija (BE)	2,351
Bugarska (BG)	1,178
Hrvatska (HR)	592
Cipar (CY)	189
Češka (CZ)	2,014
Danska (DK)	956
Estonija (EE)	192
Finska (FI)	968
Francuska (FR)	11,043
Njemačka (DE)	14,182
Grčka (EL)	2,504
Mađarska (HU)	1,008
Irska (IE)	1,098
Italija (IT)	10,711
Latvija (LV)	190
Litva (LT)	274
Luksemburg (LU)	533
Malta (MT)	87
Poljska (PL)	4,189
Portugal (PT)	1,513
Rumunjska (RO)	2,057
Slovačka (SK)	672
Slovenija (SI)	412
Švedska (SE)	944
Ujedinjeno Kraljevstvo (UK)	11,095

Nizozemska (NL)	2,491
Španjolska (ES)	7,211

(Izvor: <https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2020-02/10-02-2020-tobacco-taxation-report.pdf>)

4.3. Obveznici plaćanja

Svaka fizička ili pravna osoba koja posluje s trošarinskim proizvodima dužna je podnijeti prijavu carinskom uredu za upis u registar trošarinskih obveznika, prema svome sjedištu, odnosno prebivalištu. Rok za upis u registar trošarinskih obveznika je najkasnije 8 dana prije početka obavljanja registrirane djelatnosti ili drugoga događaja koji predstavlja trošarinsku radnju. Postoji nekoliko situacija kada se smatra da je obveza obračunavanja trošarine nastala.

Prva situacija kada se smatra da je obveza nastala je u trenutku otpuštanja trošarinskih proizvoda u potrošnju na području RH, što je detaljnije razjašnjeno u Zakonu o trošarinama čl. 7., točka 1.

Također, trenutkom nastanka obveze obračunavanja trošarine smatra se i trenutak kada su trošarinski proizvodi dostavljeni ovjerenom primatelju. Obveza obračunavanja nastaje i kada trošarinski proizvodi stignu na teritorij Republike Hrvatske prilikom prodaje na daljinu. Ako su trošarinski proizvodi pušteni u potrošnju u drugoj državi članici i dopremljeni su u Republiku Hrvatsku u komercijalne svrhe, obvezom obračunavanja trošarine se smatra trenutak kada ih primatelj u Republici Hrvatskoj primi.

4.3.1. Vrste obveznika

Sukladno članku 6. Zakona o trošarinama¹⁵, obveznik plaćanja trošarine jest

- a) ovlašteni držatelj trošarinskog skladišta, registrirani primatelj, povremeno registrirani primatelj i bilo koja osoba koja otpušta ili za čiji se račun otpuštaju trošarinski proizvodi iz sustava odgode plaćanja trošarine

¹⁵ Zakon o trošarinama 'Narodne Novine' br. 106/18, 121/19, 144/21, čl.6

- b) deklarant iz članka 5. točke 15. Uredbe (EU) br. 952/2013 ili bilo koja druga osoba iz članka 77. stavka 3. te uredbe, u slučaju uvoza
- c) proizvođač trošarinskih proizvoda izvan sustava odgode
- d) primatelj trošarinskih proizvoda već puštenih u potrošnju u drugoj državi članici, koje drži na teritoriju RH radi isporuke ili potrošnje
- e) prodavatelj iz druge države članice, odnosno njegov porezni zastupnik prilikom prodaje na daljinu ili primatelj trošarinskih proizvoda u RH ako prodavatelj prije otpreme nije nadležnom tijelu prijavio i podnio instrument osiguranja plaćanja trošarine
- f) opskrbljivač električnom energijom ili prirodnim plinom kada isporuči krajnjem korisniku u RH električnu energiju ili prirodni plin
- g) opskrbljivač kada električnu energiju ili prirodni plin uvozi ili unosi za vlastitu potrošnju
- h) proizvođač električne energije kada je koristi za vlastitu potrošnju
- i) proizvođač plina kada proizvedeni plin koristi za vlastitu potrošnju
- j) isporučitelj kada isporuči kruta goriva krajnjem potrošaču u RH odnosno kada kruta goriva koristi za vlastitu potrošnju
- k) krajnji potrošač kada uvozi ili unosi kruta goriva za vlastitu potrošnju
- l) osoba koja duhanske proizvode pušta u potrošnju na teritoriju RH

4.4. Kretanje trošarinskih proizvoda

Sukladno Zakonu o trošarinama¹⁶ razlikuje se kretanje u sustavu odgode plaćanja na teritoriju Republike Hrvatske i kretanje u sustavu odgode plaćanja između Republike Hrvatske i drugih država članica te kretanje između država članica za trošarinske proizvode koji su već pušteni u potrošnju. Kretanje trošarinskih proizvoda na razini Europske unije, odnosno, između država članica je harmonizirano. Zakonom o trošarinama je uveden poseban elektronički sustav kontrole kretanja trošarinskih proizvoda pod nazivom *Excise movement control system* (EMCS) koji omogućuje razmjenu informacija između carinskih i poreznih tijela te nadležnih gospodarskih subjekata.

¹⁶ Zakon o trošarinama 'Narodne Novine' br. 106/18, 121/19, 144/21, čl. 40. - 55.

4.4.1. Sustav odgode plaćanja na teritoriju Republike Hrvatske

Kretanje trošarinskih proizvoda u sustavu odgode plaćanja na teritoriju Republike Hrvatske je ono kretanje koje je započelo i završilo na teritoriju Hrvatske. Obračunavanje i plaćanje trošarine se odgađa ako su trošarinski proizvodi u sustavu odgode plaćanja trošarine. To bi bile sljedeće situacije¹⁷:

1. kretanje trošarinskih proizvoda, uključujući primanje i otpremu trošarinskih proizvoda
2. proizvodnja trošarinskih proizvoda u trošarinskom skladištu
3. obrade i druge radnje s trošarinskim proizvodima u trošarinskom skladištu
4. skladištenje trošarinskih proizvoda u trošarinskom skladištu ili pogonu oslobođenog korisnika

Također, obračunavanje i plaćanje se odgađa se i ako se radi o trošarinskim proizvodima koji su uvezeni u skladu s carinskim propisima, a proizvodi se neposredno nakon završetka carinskog postupka puštanja u slobodni promet smještaju u trošarinsko skladište ili pogon oslobođenog korisnika u Republici Hrvatskoj.

4.4.2. Sustav odgode plaćanja između Republike Hrvatske i država članica

Trošarinski proizvodi između država članica mogu kretati¹⁸:

1. u sustavu odgode plaćanja trošarine
2. izvan sustava odgode plaćanja trošarine
 - a) kretanje trošarinskih proizvoda između gospodarstvenika
 - b) prodaja na daljinu
 - c) unos trošarinskih proizvoda u putničkom prometu od strane fizičkih osoba

¹⁷ Zakon o trošarinama 'Narodne Novine' br. 106/18, 121/19, 144/21, čl.16

¹⁸ Zakon o trošarinama 'Narodne Novine' br. 106/18, 121/19, 144/21, čl.42

Kada se proizvodi kreću između država članica moraju imati prateći komercijalni dokument koji sadrži jedinstvenu referentnu oznaku koja se razlikuje u zavisnosti ako se radi o kretanju unutar ili izvan sustava odgode plaćanja trošarine.

5. STRUKTURA TROŠARINA NA CIGARETE

Visina trošarine na cigarete se određuje propisanim iznosom specifične trošarine i propisanim postotkom proporcionalne trošarine od maloprodajne cijene. Također, visina trošarine na cigarete se može obračunati minimalnim iznosom trošarine na cigarete i tako se dobije iznos, odnosno visina ukupne trošarine. Plaćanje prema minimalnoj trošarini na cigarete se vrši ako se izračunom specifične i proporcionalne trošarine dobije iznos koji je manji od propisanog iznosa minimalne trošarine. Države biraju na koji će način obračunati visinu trošarine ili udio navedenih ako se radi o kombinaciji specifične i proporcionalne trošarine. Struktura trošarina duhanske prerađevine i duhanske proizvode znatno utječe na fiskalne i socijalne učinke samih trošarina. Dvije su komponente koje čine trošarinu na cigarete: specifična (izražava se u fiksnom iznosu po komadu proizvoda) i proporcionalna (izražava se kao postotak maloprodajne cijene). Fiskalni učinak trošarina ovisi o udjelima specifične i proporcionalne komponente sadržane u trošarini.¹⁹ Visina specifične, postotak proporcionalne te iznos minimalne trošarine se propisuje Uredbom o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode.

Obilježje specifične komponente u trošarini je smanjenje razlike u cijenama jeftinijih i skupljih cigareta te povećanjem navedene komponente država potiče potrošače na kupnju i konzumaciju skupljih cigareta. Proporcionalna trošarina državi služi suprotno tome. Naime, povećanjem proporcionalne komponente u trošarini država „štiti“ te daje cjenovnu prednost domaćim proizvodima prema proizvodima stranih multinacionalnih korporacija. Europska unija državama članicama propisuje iznose minimalnih iznosa trošarine, ali struktura trošarine (odnos specifične i proporcionalne komponente) je u potpunosti prepuštena na izbor državama članicama.

¹⁹ Bajo, Anto; Primorac, Marko, Struktura trošarina na cigarete u Hrvatskoj, Newsletter br.78, Institut za javne financije, Zagreb, 2013, str. 2

6. DUHANSKE PRERAĐEVINE I DUHANSKI PROIZVODI

U duhanske prerađevine i duhanske proizvode ubrajaju se: cigarete, cigarilosi, cigare i duhan za pušenje te proizvodi namijenjeni udisanju pare bez procesa izgaranja.²⁰ Prema istraživanju²¹ Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo iz 2015. u Hrvatskoj puši 31,1% stanovništva, od čega 27,5% predstavlja svakodnevne pušače, a 3,6% povremene pušače. Od nepušača, njih 21% izloženo je duhanskom dimu u svom domu, kolokvijalno nazvani „pasivni pušači“.

Veliki problem pri ograničavanju uporabe navedenih proizvoda predstavlja oglašavanje uporabe duhanskih prerađevina i proizvoda. Naime, stupanjem na snagu Direktive o duhanskim proizvodima (2014/40/EU), utvrđuju se odredbe kojima se uređuje proizvodnja, predstavljanje i prodaja duhanskim i srodnih proizvoda. Hrvatska je implementirala navedenu direktivu u svoje zakonodavstvo i donijela Zakon o ograničavanju uporabe duhanskih i srodnih proizvoda.²²

To podrazumijeva postavljanje cjelokupnog zdravstvenog upozorenja na pakiranja koja sadrže oblike duhanskih proizvoda, što uključuje fotografiju, tekst i informacije o prestanku pušenja. Upitno je koliko se pušača prilikom kupnje i uporabe uopće obazire na zdravstvena upozorenja i koliko se zapravo broj pušača smanjio od stavljanja zastrašujućih fotografija koje predstavljaju posljedice pušenja na pakiranja duhanskih proizvoda.²³ No, nisu oduvijek duhanski proizvodi i prerađevine bili predstavljeni u negativnom smislu.

Prije nekoliko desetljeća duhan se reklamirao kao i svakodnevne obične namirnice pa čak predstavljao kao da ima već navedene zdravstvene učinke. Duhanske prerađevine i duhanski proizvodi su „pronašle svoje mjesto“ i u filmskoj industriji. Filmska industrija je uveliko imala utjecaja na promoviranje upotrebe duhana i predstavlja duhan kao nešto što će osobu predstaviti superiornijom u društvu ako konzumira duhan. Filmovi svakako predstavljaju bolje oglašavanje od standardnih oblika oglašavanja, uzevši u obzir način na koji se određeni proizvodi, a tako i

²⁰ Zakon o trošarinama 'Narodne novine' br.106/18, 121/19, 144/21, čl.82

²¹ Dečković, Vurnić, Vlasta; Ivičević Uhernik Ana; Mihel, Sandra, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Istraživanje o uporabi duhana u odrasloj populaciji u Republici Hrvatskoj, 2015.

²² 'Narodne novine' br. 125/08

²³ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/uvode-se-dramaticne-ilustracije-posljedica-pusenja-ovo-su-fotografije-koje-ce-uskoro-osvanuti-na-kutijama-cigareta-u-hrvatskoj-3707418>

duhanske prerađevine i proizvodi, koriste kao skriveni predmet oglašavanja u filmskoj industriji.²⁴

Također, jedan od problema s kojim se suočava duhanska industrija, a naposljetku i država, svakako predstavlja i ilegalno krijumčarenje duhana. Pretpostavljeni uzrok tome naravno bilo bi povećanje trošarina na duhan, a samim tim i povećanje maloprodajne cijene duhana i duhanskih proizvoda. Krijumčarenje nije problem koji se pojavio unazad nekoliko desetljeća, već su trošarine od početka svog postojanja i uvođenja poticale porezne obveznike na krijumčarenje, tada u najvećoj mjeri vina i duhana. Veliki dio pušača se odlučuje za kupovinu duhanskih proizvoda upravo na takvom ilegalnom tržištu, tzv. „sivom tržištu“. Pretpostavka je da većinom siromašniji dio stanovništva kupuje na „sivom tržištu“, što je naravno jeftinije za samog potrošača, ali upravo suprotno za državni proračun. Uzimajući u obzir koliki udio prihoda državnog proračuna imaju trošarine, nije teško zaključiti da krijumčarenje i prodaja duhanskih proizvoda na „sivom tržištu“ ima veliki negativni utjecaj na državni proračun. Procjenjuje se da „siva zona“ uskraćuje državni proračun za više od pola milijarde kuna.²⁵ Naime, čak 8% od ukupnih pušača kupuje duhanske proizvode na sivom tržištu i to u najvećoj mjeri rezani duhan.²⁶ Bosna i Hercegovina je često odredište kupovine duhanskih proizvoda i to zbog znatno manje cijene ako usporedimo cijene s Republikom Hrvatskom, no i taj „trend“ polako iščezava. Čak 90% ukupne maloprodajne cijene odlazi državi, dok tek 10% odlazi duhanskoj industriji.²⁷ Naime, 2020. na snagu stupa pravilnik kojim se uređuje upravo pitanje dozvoljene količine unosa trošarinskih proizvoda u osobnoj prtljazi prilikom ulaska u EU iz trećih država²⁸. Dotadašnjih dozvoljenih 200 cigareta zamjenjuje 40 cigareta, a umjesto 250 grama rezanog duhana dozvoljeno je 50 grama u svim drugim oblicima prometa osim zračnog. Situacija se svakako

²⁴ <https://smokefreemedia.ucsf.edu/history/timeline>

²⁵ <https://www.poslovni.hr/hrvatska/umjesto-10-kutija-cigareta-preko-granice-dozvoljeno-samo-s-dvije-4248221>

²⁶ Budak, Jelena; Buturac, Goran; Mikulić, Davor; Rajh, Edo; Slijepčević, Sunčana; BalkanSmugg, Illegal Trade of Tobacco Products: Smuggling along the Balkan Route, Zagreb, 2019.

²⁷ <https://www.poslovni.hr/regija/manje-trosarine-snizile-bi-cijenu-cigareta-u-bih-i-zaustavile-krijumcare-4310336>

²⁸ Pravilnik o oslobođenju od poreza na dodanu vrijednost i trošarine za robu uvezenu u osobnoj prtljazi osoba koje putuju iz trećih država te za robu uvezenu kao mala pošiljka nekomercijalnog značaja 'Narodne novine' br.

146/2020

mijenja i ulaskom Republike Hrvatske u područje Schengena²⁹ što svakako donosi niz nedvojbenih pozitivnih učinaka, no postavlja se pitanje sigurnosti Europske unije u pogledu krijumčarenja u najvećoj mjeri upravo duhanskih prerađevina i duhanskih proizvoda. To podrazumijeva jačanje kontrole na granicama s državama koje nisu u području Schengena što dovodi do povećanja troškova nadzora.

6.1. Duhanske prerađevine

U duhanske prerađevine ubrajaju se: cigarete, cigarilosi, cigare i duhan za pušenje, duhan za šmrkanje i duhan za žvakanje³⁰.

6.1.1. Cigarete

Cigarete su najzastupljeniji oblik duhanskih prerađevina i najviše korišten od strane potrošača, njih čak 79% kupuje tvornički proizvedene cigarete kod ovlaštenih prodavača. Cigaretama se smatraju smotuljci duhana koji su prikladni za pušenje kao takvi, odnosno, smotuljci duhana koji se jednostavnim neindustrijskim postupkom umeću u tuljce od cigaretnog papira. Cigarete se najčešće pakiraju u kutije koje sadrže 20 cigareta, ali neki proizvođači proizvode i kutije s većim brojem cigareta. Neki od najznačajnijih brendova cigareta su: *Marlboro*, *Camel*, *Walter Wolf*, *Lucky Strike* itd. Trošarinska osnovica na cigarete iznosi 1000 komada i uvećava se za maloprodajnu cijenu. Pri obračunu trošarina na cigarete dvjema cigaretama smatrat će se kada je smotuljak duhana bez filtra ili usnika duži od 8 cm, ali nije duži od 11 cm. Trima cigaretama smatrat će se kada je smotuljak duhana bez filtra ili usnika duži od 11 cm, ali nije duži od 14 cm, drugim riječima, povećava se za jednu cigaretu svaka daljnja 3 centimetra dužine smotuljka duhana bez filtra ili usnika. Specifična trošarina iznosi 53,10 eura za 1000 komada cigareta, odnosno proporcionalna trošarina koja čini 34% od maloprodajne cijene, a tu je i minimalni iznos

²⁹ <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>

³⁰ Zakon o trošarinama 'Narodne novine' br.106/18, 121/19, 144/21, čl. 82

trošarine koji iznosi 117,87 eura za 1000 komada cigareta i plaća se ako je iznos ukupne trošarine manji od navedenog.³¹ Formula za obračun trošarine na cigarete je:

$$\text{UT za } x \text{ komada} = \frac{ST \text{ na } 1000 \text{ komada} + 34\% \times MPC \text{ na } 1000 \text{ komada}) \times \text{broj komada za koji se vrši obračun}}{1000 \text{ komada}}$$

U navedenoj formuli „UT“ predstavlja ukupnu trošarinu, „ST“ predstavlja specifičnu trošarinu, a „MPC“ je maloprodajna cijena.

6.1.2. Cigare i cigarilosi

Cigarama i cigarilosima se smatraju smotuljci duhana prikladni za pušenje koji su obavijeni vanjskim omotačem od prirodnog duhana te su punjeni usitnjenim duhanom.³²

Cigare i cigarilosi su „najekskluzivniji“ te pritom i najskuplji način pušenja od navedenih duhanskih prerađevina. Između cigara i cigarilosa postoji nekoliko razlika, ali je trošarinska osnovica ista te iznosi 1000 komada čiju visinu trošarine određuje Vlada uredbom. Naime, razlike su prvenstveno u dužini jer su cigare najčešće duge od 12 do 20 centimetara, a cigarilosi su dužine od 8 do 10 centimetara. Razlika je također u trajanju samih proizvoda, odnosno koliko je vremena prošlo od početka konzumacije do kraja navedenih proizvoda. Trošarina za takve oblike duhanskih prerađevina iznosi 114,15 eura za 1000 komada.³³

Formula za obračun trošarine na cigare i cigarilose je:

$$\text{Specifična trošarina za } X \text{ komada} = (\text{specifična trošarina na } 1000 \text{ komada} / 1000 \text{ komada}) \times \text{ukupno komada cigara/cigarilosa}^{34}$$

³¹ Uredba o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode 'Narodne novine' 156/22, čl.4

³² Zakon o trošarinama 'Narodne novine' br.106/18, 121/19, 144/21, čl.85

³³ Uredba o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode 'Narodne novine' 156/22, čl.5

³⁴ Obračun trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode, Ministarstvo financija, Carinska uprava, 01.01.2023.

6.1.3. Duhan

Duhan za pušenje je sitno rezani duhan za savijanje cigareta, drugim riječima, duhan koji je rezan ili usitnjen, svinut ili prešan u blokove te je prikladan za pušenje bez daljnje industrijske obrade. Duhanom za pušenje se također smatra otpad duhana koji je prikladan za pušenje, a otpadom duhana se smatraju ostatci listova duhana koji su nastali preradom duhana ili proizvodnjom. Trošarinska osnovica iznosi jedan kilogram netotežine.³⁵ Rezani duhan za motanje vlastitih cigareta je itekako popularan prilikom potrošačevog odabira duhanskih prerađevina te svaki četvrti pušač se odluči upravo za taj oblik duhanske prerađevine.³⁶ Sitno rezani duhan je privlačan osobama koje pokušavaju smanjiti konzumaciju takvih proizvoda, s obzirom na to da osoba ima kontrolu nad količinom duhana koju želi staviti u smotuljak, što je svakako dugotrajniji proces od običnog uzimanja tvornički proizvedene cigarete iz kutije. Upravo i taj sam proces „motanja cigarete“ može odvratiti pušača od učestalog pušenja. Trošarina na sitno rezani duhan iznosi 114,15 eura za jedan kilogram sitno rezanog duhana.³⁷ Formula za obračun trošarine na duhan je:

Specifična trošarina za X komada = (specifična trošarina na 1000 grama/1000 grama) × ukupno grama sitno rezanog duhana

6.2. Duhanski proizvodi

Ova skupina proizvoda je relativno nova u odnosu na druge „tradicionalne“ oblike koji imaju bogatu povijest. U tu se skupinu ubrajaju proizvodi namijenjeni udisanju pare, bez procesa izgaranja a koji se smatraju zamjenom za navedene duhanske prerađevine (cigarete, cigare, cigarilosi, sitno rezani duhan).³⁸ To je u najvećoj mjeri duhan koji je namijenjen zagrijavanju i tekućina namijenjena konzumiranju u elektroničnoj cigareti ili drugoj napravi, neovisno o tome

³⁵ Zakon o trošarinama 'Narodne Novine' br. 106/18, 121/19, 144/21

³⁶ Budak, Jelena; Buturac, Goran; Mikulić, Davor; Rajh, Edo; Slijepčević, Sunčana; BalkanSmugg, Illegal Trade of Tobacco Products: Smuggling along the Balkan Route, Zagreb, 2019

³⁷ Uredba o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode 'Narodne novine' 156/22, čl.5

³⁸ Zakon o trošarinama 'Narodne novine' br.106/18, 121/19, 144/21, čl. 82

sadrži li nikotin ili ne.³⁹ Ova skupina proizvoda je u posljednje vrijeme izuzetno privlačna pušačima jer se smatra zdravijim oblikom pušenja, iako je takva tvrdnja upitna. Također, ovu skupinu proizvoda se često zanemari tamo gdje se strogo zabranjuje upotreba duhanskih prerađevina i proizvoda u zatvorenim javnim prostorima, iako sukladno Zakonu o ograničavanju i upotrebi duhanskih i srodnih proizvoda ne bi trebala biti dopuštena konzumacija niti ovog oblika proizvoda.

Prema provedenom istraživanju Udruge korisnika osobnih isparivača čak 58,2% pušača klasičnih cigareta je zainteresirano za prelazak na alternativne duhanske proizvode, a njih 60% koji su isprobali navedene proizvode smatraju da su takvi proizvodi manje štetni od klasičnih oblika duhanskih prerađevina⁴⁰. Trošarinska osnovica za grijani duhanski proizvod iznosi jedan kilogram, a ako je u pitanju tekućina za konzumiranje u elektroničnoj cigareti ona iznosi jedan mililitar.⁴¹

Tabela 2: Tablica postotka svakodnevnih pušača stanovništva država članica Europske unije, 2019.

Država članica	Broj svakodnevnih pušača izražen u postotcima
Austrija (AT)	19.1
Belgija (BE)	15.2
Bugarska (BG)	29.2
Hrvatska (HR)	22.2
Cipar (CY)	21.4
Češka (CZ)	19.8
Danska (DK)	12.7
Estonija (EE)	18.5
Finska (FI)	10.7

³⁹ Zakon o trošarinama 'Narodne novine' br.106/18, 121/19, 144/21, čl.94

⁴⁰ <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/upravo-je-provedeno-istrazivanje-medu-pusacima-sada-znamo-sto-misle-o-alternativnim-duhanskim-proizvodima-15205681>

⁴¹ Uredba o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode 'Narodne novine' 156/22, čl.6

Francuska (FR)	18.8
Njemačka (DE)	22.5
Grčka (EL)	25.0
Mađarska (HU)	24.9
Irska (IE)	13.4
Italija (IT)	17.3
Latvija (LV)	22.8
Litva (LT)	18.9
Luksemburg (LU)	10.9
Poljska (PL)	19.4
Portugal (PT)	14.3
Rumunjska (RO)	18.9
Slovačka (SK)	21.0
Slovenija (SI)	17.0
Španjolska (ES)	19.9
Švedska (SE)	7.0
Nizozemska (NL)	15.1
Malta (MT)	19.9

(Izvor: Eurostat, Smoking of tobacco products by sex, age and country of citizenship, 2019.)

6.2.1. Grijani duhanski proizvodi

Grijani duhanski proizvodi ne sagorijevaju duhan već ga zagrijavaju i na taj način korisnik uvlači dim kroz usnu šupljinu⁴². Iako mnogi smatraju da je ovo možda najmanje štetan način konzumiranja duhana za samog potrošača, što je svakako upitno, ali sa sigurnošću je manje štetno za okoliš. Europska komisija je zabranila prodaju aromatiziranih grijanih duhanskih proizvoda obzirom na povećanu potražnju na tržištu i privlačnost takvog proizvoda mladima, što će

⁴² <https://zimo.dnevnik.hr/clanak/znanstvenici-upozoravaju-na-rizicnost-alternativa-duhanskim-proizvodima-potpuno-prestanite-ako-je-ikako-moguće---763765.html>

zasigurno pridonijeti planu Europske unije pri stvaranju „generacije bez duhana“. Visina trošarine na grijane duhanske proizvode iznosi 185,82 eura za jedan kilogram.⁴³

6.2.2. Tekućina namijenjena konzumiranju u električnoj cigareti

E-cigarete također podliježu trošarinskom oporezivanju, neovisno o tome sadrže li nikotin ili ne. Ovakav tip duhanskog proizvoda je uz grijane duhanske proizvode također privlačan mladim osobama te su čest izbor pušača koji pokušavaju prestati s konzumiranjem duhana. Novi „trend“ koji je postao zabrinjavajuć su upravo e-cigarete namijenjene jednokratnoj uporabi. Dakle, e-cigarete koje su izrađene u cjelosti od plastike i koje nemaju zamjensko punjenje, otprilike jednake dvjema kutijama cigareta, potrošač nakon konzumacije ne može više iskoristiti.

6.3. Duhanske markice

Duhanski proizvodi i prerađevine koji su proizvedeni i koji se puštaju u potrošnju na teritorij Republike Hrvatske moraju biti označeni duhanskim markicama Ministarstva financija.⁴⁴ Ne moraju biti označene duhanskom markicom ako nisu proizvedene u RH, a koje unosi iz druge države članice ili uvozi primatelj. U svim ostalim situacijama, ako nisu označeni duhanskom markicom, smatraju se proizvodima na koje nije obračunana i plaćena trošarina te se njihovo puštanje u potrošnju pa samim tim i posjedovanje smatra protuzakonitim.⁴⁵ Duhanska markica se mora zalijepiti na vidljivo mjesto na paketiću ispod celofana ili druge vrste papira kojom je obavljen proizvod tako da se pri otvaranju paketića markica prekine.

⁴³ Uredba o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode 'Narodne novine' 156/22, čl.6

⁴⁴ Zakon o trošarinama 'Narodne novine' br.106/18, 121/19, 144/21, čl. 90

⁴⁵ Arbutina, Hrvoje; Rogić, Lugarić, Tereza; Cindori, Sonja; Bogovac, Jasna; Klemenčić, Irena, Javnofinancijski sustav Republike Hrvatske, Zagreb, 2022. str.199

6.4. Oslobodenje od plaćanja trošarine

Prerađevine koje su namijenjene za znanstvena istraživanja i analizu kvalitete proizvoda nisu predmet plaćanja trošarine. Također, trošarina se ne plaća na cigarete koje se za vlastitu uporabu proizvode ručno ili nekim uređajem i to od duhanskih prerađevina na koje je plaćena trošarina, a nisu namijenjene prodaji i ne puštaju se u promet.⁴⁶

6.5. Povrat plaćene trošarine

Pravo na povrat plaćene trošarine ima⁴⁷:

1. Proizvođač trošarinskih proizvoda koji je trošarinske proizvode na koje je plaćena trošarina upotrijebio za proizvodnju novih trošarinskih proizvoda
2. Izvoznik koji izvozi trošarinske proizvode ili duhanske proizvode iz članka 94. Zakona o trošarinama na koje je plaćena trošarina, osim izvoza zbog uništenja
3. Oslobodeni korisnik koji je trošarinske proizvode iskoristio za namjene iz članka 68. i članka 105. Zakona o trošarinama
4. Osoba koja je platila trošarinu na energente koji su zagađeni ili slučajno pomiješani i vraćeni u trošarinsko skladište radi recikliranja

Obveznici imaju pravo na povrat plaćene trošarine ako se radi o duhanskim prerađevinama koje su postale neupotreblijive zbog izmjena posebnih propisa kojima se uređuje promet duhanskim prerađevinama i koje su uništene pod carinskim nadzorom.

7. DUHANSKE TVORNICE

Duhanske tvornice u Republici Hrvatskoj imaju bogatu povijest i značajan gospodarski utjecaj uzevši u obzir činjenicu da se 40% duhanskih proizvoda izvozi u inozemstvo. Hrvatski gradovi

⁴⁶ Zakon o trošarinama 'Narodne novine' br.106/18, 121/19, 144/21, čl. 92

⁴⁷ Zakon o trošarinama 'Narodne Novine' br. 106/18, 121/19, 144/21, čl. 39

su kroz povijest bili sjedište mnogih duhanskih tvornica. Danas su najpoznatiji Tvornica duhana Rovinj (TDR d.o.o.), Hrvatski duhani d.d. (otkupljivač duhana), Agroduhan d.o.o. i Tvornica duhana Udbina. Duhansko tržište u Republici Hrvatskoj je oligopolno⁴⁸, drugim riječima, u takvom tržištu posluje mali broj poduzeća koji su međuoavisni i na kojem dominiraju globalna poduzeća te bitno utječu na tržišne uvjete.

8. ZAKLJUČAK

S obzirom na to da je javnofinancijski sustav Republike Hrvatske pretežito potrošno orijentiran, trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode su važan i izdašan izvor prihoda državnom proračunu. Činjenica da su trošarine od iznimne važnosti državama proizilazi i iz njihove bogate i dalekosežne povijesti. U vrijeme njihovoga nastanka i razvoja porezno su teretili relativno mali broj proizvoda, što danas nije slučaj i države određuju razne proizvode koji podliježu trošarinskom oporezivanju. Od svih pozitivnih obilježja trošarina koji pridonose njihovoj izdašnosti, trebalo bi izdvojiti i negativna obilježja koja se u najvećoj mjeri očitavaju u regresivnom učinku. Trošarine u Republici Hrvatskoj su u potpunosti harmonizirane na razini Europske unije, što je dobar pokazatelj osjetljivosti i važnosti trošarinskog oporezivanja. Duhanska industrija predstavlja jednu od najprofitabilnijih industrija te država mora u skladu s tim paziti na koje će načine i u kojoj mjeri oporezivati istu. Država mora istovremeno povećati visine trošarina da bi ispunila nefiskalne ciljeve te pokušala zaštititi zdravlje građana i smanjiti uporabu takvih proizvoda, a također mora paziti da ne dođe do prekomjernog oporezivanja, jer bi posljedica toga bila porezna evazija. Teško je pronaći „zlatnu sredinu“ između fiskalnih i nefiskalnih ciljeva i odrediti optimalnu visinu trošarina, a da njihova visina ne utječe negativno niti na ponašanja poreznih obveznika niti na državni proračun. Država bi određivanjem prevelikog iznosa trošarine, odnosno prekomjernim oporezivanjem, imala više negativnih nego pozitivnih učinaka. Vjerojatno bi smanjila uporabu navedenih proizvoda, ali bi istovremeno potaknula potrošače na kupnju na sivom tržištu i tim bi značajno negativno utjecala na državni

⁴⁸ Bajo, Anto; Jurinec, Dijana, Hrvatsko tržište duhana i trošarine na duhanske proizvode, Zagreb, 2016. str. 124

proračun. Također je bitan udio specifične i proporcionalne trošarine, odnosno struktura trošarine, jer obe imaju različite učinke i utječu na cijene, ponašanje potrošača, proračunske prihode te na samu duhansku industriju.⁴⁹ Pušenje u posljednje vrijeme postaje nešto što je društveno neprihvatljivo (bar u razvijenijim državama), što možda i predstavlja bolji instrument suzbijanja uporabe takvih proizvoda od samih trošarina. Pušenje je navika koje se teško odreći i teško da se može u potpunosti iskorijeniti iz društva. Bilo kojoj razvijenijoj državi to svakako ne ide u korist, s obzirom na to da se u pitanje dovodi i natalitet i prosječni životni vijek stanovništva. Osim negativnog utjecaja na navedene, pušenje i posljedice uzrokovane pušenjem mogu značajno utjecati na troškove zdravstva. Na natalitet i prosječni životni vijek bi svakako trebalo obratiti pozornost, koji se bez polemike smanjuju povećanom i učestalom konzumacijom navedenih proizvoda, jer su duhanske prerađevine i proizvodi uzročnici mnogih bolesti.

⁴⁹ Bajo, Anto; Primorac, Marko, Struktura trošarina na cigarete u Hrvatskoj, Newsletter br.78, Institut za javne financije, Zagreb, 2013. str.2

9. POPIS LITERATURE

1. Butorac, Jasminka, Duhan, Zagreb, 2009
2. Bajo, Anto; Jurinec, Dijana, Hrvatsko tržište duhana i trošarine na duhanske proizvode, Zagreb, 2016.
3. Jelčić, Božidar; Bejaković, Predrag, Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj, Zagreb, 2012.
4. Kuliš, Danijela, Plaćamo li europske trošarine, Zagreb, 2005.
5. Mijatović, Nikola, Oporezivanje prometa, Zagreb, 2015.
6. Yeomans, Henry, Taxation, state formation, and governmentality: The Historical Development of Alcohol Excise Duties in England and Wales, Social Science History, 2018.
7. Bajo, Anto; Primorac, Marko, Struktura trošarina na cigarete u Hrvatskoj, Newsletter br.78, Institut za javne financije, Zagreb, 2013
8. Dečković, Vurnić, Vlasta; Ivičević Uhernik Ana; Mihel, Sandra, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Istraživanje o uporabi duhana u odrasloj populaciji u Republici Hrvatskoj, 2015.
9. Budak, Jelena; Buturac, Goran; Mikulić, Davor; Rajh, Edo; Slijepčević, Sunčana; BalkanSmugg, Illegal Trade of Tobacco Products: Smuggling along the Balkan Route, Zagreb, 2019.
10. Arbutina, Hrvoje; Rogić, Lugarić, Tereza; Cindori, Sonja; Bogovac, Jasna; Klemenčić, Irena, Javnofinancijski sustav Republike Hrvatske, Zagreb, 2022.
11. Zakon o trošarinama 'Narodne Novine' br. 106/18, 121/19, 144/21
12. Pravilnik o oslobođenju od poreza na dodanu vrijednost i trošarine za robu uvezenu u osobnoj prtljazi osoba koje putuju iz trećih država te za robu uvezenu kao mala pošiljka nekomercijalnog značaja 'Narodne novine' br. 146/2020
13. Uredba o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode 'Narodne novine' 156/22
14. Obračun trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode, Ministarstvo financija, Carinska uprava, 01.01.2023.
15. <https://carina.gov.hr>
16. Jureško, Goranka, Uvode se dramatične ilustracije posljedica pušenja: Ovo su fotografije koje će uskoro osvanuti na kutijama cigareta u Hrvatskoj, Jutarnji.hr, 4.4.2016.
<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/uvode-se-dramaticne-ilustracije-posljedica-pusenja-ovo-su-fotografije-koje-ce-uskoro-osvanuti-na-kutijama-cigareta-u-hrvatskoj-3707418>
17. Timeline of tobacco industry Hollywood involvement, Smoke free media
<https://smokefreemedi.ucsf.edu/history/timeline>

18. Manje trošarine snizile bi cijenu cigareta u BiH i zaustavili krijumčare, Poslovni.hr, 24.10.2021. <https://www.poslovni.hr/regija/manje-trosarine-snizile-bi-cijenu-cigareta-u-bih-i-zaustavile-krijumcare-4310336>
19. Schengen: vodič kroz Europu bez granica, Europski parlament , 17.06.2019. <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>
20. Upravo je provedeno istraživanje među pušačima, sada znamo što misle o alternativnim duhanskim proizvodima, Jutarnji.hr, 02.06.2022. <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/upravo-je-provedeno-istrazivanje-medu-pusacima-sada-znamo-sto-misle-o-alternativnim-duhanskim-proizvodima-15205681>
21. World health organization, Tobacco https://www.who.int/health-topics/tobacco#tab=tab_2
22. Stručnjaci upozoravaju na rizičnost alternativa duhanskim proizvodima: „Potpuno prestanite ako je ikako moguće“, Zimo.dnevnik.hr, 30.01.2023. <https://zimo.dnevnik.hr/clanak/znanstvenici-upozoravaju-na-rizicnost-alternativa-duhanskim-proizvodima-potpuno-prestanite-ako-je-ikako-moguce---763765.html>

Izjava o izvornosti

Ja, Silvio Stapić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Silvio Stapić